

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد همه سر به سر تن به کشتن دهیم
بدین بوم و بر زنده یک تن مباد از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

نوشته: جان بلامی فاستر، برت کلارک، هانا هولمن
نقل از: مانتهی ریویو -ویژه دسمبر ۲۰۱۹
برگردان از: سامان
فرستنده: عثمان حیدری
۱۹ جنوری ۲۰۲۰

سرمایه‌داری و غارت - ۳ (پایانی)

سلب مالکیت از زمین، نیروی کار، زندگی مادی

سلب مالکیت توده مردم از خاک، پایه و اساس شیوه تولید سرمایه‌داری را تشکیل می‌دهد. کارل مارکس^۱

یادداشت مترجم: نظام سرمایه‌داری که از بدو پیدایش بحران‌ها و خسارات هنگفتی را علیه بشریت، محیط زیست و کره زمین به بارآورده، دوران‌های خونینی را در اشکال مختلف بومی پیش از استعمار، استعمار کهن و تسخیر مستعمرات، استعمار نو، و جهان گلوبال و تحت عناوین ایدئولوژیک آزادیخواهی، دموکراسی‌خواهی، نوع دوستی و بشرخواهی، ناسیونالیسم لیبرال، امپریالیسم، فاشیسم، ناسیونالیسم افراطی نئولیبرال، و پوپولیسم مدرن پشت سر گذاشته و در هر پوششی که بوده است ماهیت اساسی و تاریخی آن مبتنی بر بهره‌کشی، خلع ید و تسلط به منظور انباشت سود بیشتر بوده، دچار هیچ گونه دگرگونی ماهوی نشده و در پایانه تاریخی خود جهان را به لبه پرتگاه نابودی کشانده است. کاپیتالیسم که در آغاز با اندیشه لیبرالیستی، تولید انبوه و رقابت، انرژی و نیروهای فوق‌العاده‌ای را آزاد کرد، امروز خلاف ادعای ایدئولوگ‌های آن بر بام بن‌بست جهانی سرمایه‌های انحصاری با گرایش ارتجاعی به سرمایه‌داری انگلی

فعال در زمینه بورس بازی و کسب ارزش افزوده‌های قابل مقایسه با سرمایه‌رئای پیش‌سرمایه‌داری ایستاده، و پویش کلاسیک خود را نه تنها از دست داده بلکه حتی قادر به مدیریت و حل مشکلات جاری خود نیست. تداوم غارت وحشیانه و سلب مالکیت از کره زمین به نفع یک طبقه اقلیت جهانی جز انهدام روزگار ما چشم اندازی ندارد. این مانع خطرناک باید از پیش روی بشریت برداشته شود.

لحظه III: امپریالیسم در آنتروپوسین

بحران کاسه گرد و غبار در دهه ۱۹۳۰ نقطه اوج رشته‌ای از بحران‌های زیست محیطی در ارتباط با دوران سرمایه‌داری انحصاری اولیه، به ویژه با فرض اشکال حاد آنها در مستعمرات سفید نشین و مناطق مرزی استعماری جهان بود.^{۷۰} امروز در عصر سرمایه انحصاری-مالی و امپریالیسم متأخر، مناطق گسترده‌ای از سیاره به کاسه گرد و غبار تبدیل شده‌اند، نه به واسطه عملکرد خود اقلیم، بلکه به عنوان نتیجه منطقی سیستم اقتصادی که «تسخیر» طبیعت را به مثابه ابزاری برای بهره‌کشی و استثمار فوق‌العاده جمعیت جهان ترویج می‌کند. مشترکات عمومی جهان، همچنان که در آتش‌سوزی، سفید شدن صخره‌های مرجانی، تخلیه و تهی‌سازی اقیانوس‌ها، انقراض انبوه گونه‌ها و خشک کردن و آلودگی منابع آب شیرین جهانی بازتاب یافت در همه جا نابود می‌شوند. لذا واقعیت عبارت از رشد هولوکاست اکلوزیکی سیاره بوده، خصوصاً آسیب پذیرترین جمعیت‌ها، به ویژه جوامع خط مقدم و جنوب جهانی را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

تقریباً نیم قرن پیش، در سال ۱۹۷۱، باری کامونر Barry Commoner هشدار داد:

"ابناء بشر از چرخه زندگی بریده‌اند، نه به خاطر نیاز بیولوژیک، بلکه به واسطه آن که سازمان اجتماعی «تسخیر» طبیعت را ابداع کرده اند: ابزارهای کسب ثروت که با الزاماتی معین می‌گردند که با آنچه در طبیعت حاکم است مغایرت دارند. نتیجه نهائی بحران زیست محیطی است، بحران ادامه حیات. بار دیگر، برای بقاء بایستی چرخه را ببندیم. باید بیاموزیم ثروتی را که از طبیعت وام گرفته‌ایم بدان بازگردانیم... جهان نه به واسطه یک خطای مجرد، که برخی طرح‌های هوشمندانه قادر به اصلاح آنند، بلکه به واسطه نیروهای قدرت‌مند اقتصادی، سیاسی و اجتماعی که مسیر تاریخ را می‌سازند در آستانه انتقال به فاجعه زیست محیطی است. هر کسی که پیشنهادی برای حل بحران محیط زیست دارد، متعهد می‌گردد تا مسیر تاریخ را تغییر دهد.^{۷۱}

شکاف کنونی بین بشریت و متابولیسم (سوخت و ساز) زمین، که کامونر به آن اشاره می‌کند، با نام‌گذاری دوره جدید زمین‌شناسی، آنتروپوسن، مشخص می‌شود که مبین یک گسیختگی کمی و کیفی با تمام دوران‌های گذشته است.^{۷۲} اجماعی علمی در حال ظهور است که آنتروپوسن حدود سال ۱۹۵۰ آغاز شد، که با معرفی رادیونوکلیدهای مصنوعی از آزمایش بمب‌های حرارتی، تولید انبوه پلاستیک‌ها و به ویژه شتاب عظیم توسعه سرمایه‌داری مشخص شده است. رشد وحشتناک سرمایه‌داری که مرزی نمی‌شناسد، موجب گردید که سیستم اقتصادی-اجتماعی از مجموعه‌ای از محدوده‌های سیاره‌ای در ارتباط با تغییرات اقلیمی، اسیدی شدن اقیانوس، کاهش آزون ozone، از بین رفتن تنوع زیستی، کاهش آب شیرین، آلودگی، اختلال در نیتروژن و چرخه فسفر و آلودگی کیمیائی فراتر رود.^{۷۳} همین اقدامات سرمایه‌داری و امپریالیسم متأخر امروزه یک بحران زیست محیطی جهانی ایجاد کرده، شرایطی که زندگی را پشتیبانی می‌نمایند تضعیف نموده و مسأله همه‌گشی را مطرح می‌کنند: انهدام زندگی به طور کلی.

تحت نظم اقتصادی حاکم، زمین صرفاً منبع «هدایای رایگان طبیعت به سرمایه» بوده، آنچه را که مربوط به اقتصاد غارت است توجیه می‌کند.^{۷۴} در این سیستم تولید کالانی عمومی، «مقررات کمیت مطلق» به عنوان ارزش مبادله

معیاری جهانی تلقی می‌شود.^{۷۵} در مورد «جوهر سرمایه‌داری» مایکل پارتی توضیح داد که «برای تبدیل طبیعت به کالاها و کالاها به سرمایه، تبدیل زمین زنده به ثروت بی‌جان است. این فرآیند انباشت سرمایه سیستم جهانی محیط زیست را ویران می‌کند. با منابع ماندگار و زنده سیاره (زمین زراعی، آب‌های زیرزمینی، تالاب‌ها، جنگل‌ها، شیلات، اقیانوس‌ها، رودخانه‌ها، کیفیت هوا) به عنوان مواد غیر ضروری نامحدود برای مصرف یا مسموم سازی به دلخواه برخورد می‌کند».^{۷۶} رشد مداوم این سیستم در مورد گسترش و ژرفش دامنه سلب مالکیت محیط زیست، کار و زندگی مادی همه گونه‌ها پیش‌بینی شده است. این تضادهای مرگ‌زا در سرتاسر سیستم زمین، از جمله اقیانوس جهانی کاملاً آشکار اند.

در پی جنگ جهانی دوم، ناوگان‌های ماهیگیری صنعتی به عنوان بخشی از شتاب سهمگین عملیات سرمایه‌داری دچار تحول اساسی شدند. با گذشت زمان، کشتی‌های عظیم، مجهز به فناوری‌های پیشرفته مانند سیستم‌های سونار sonar و GPS برای مکان‌یابی ماهی‌ها، به معیار و امری مجاز برای فعالیت‌های ماهیگیری صنعتی تبدیل شدند. قایق‌های ماهیگیری کوچک و ابزارهای ماهیگیری در اعماق قادر به دستیابی به یک رقم رکورد ماهی مورد نظر (گونه‌های مورد علاقه بازار) شدند. این کشتی‌ها با استفاده از رشته طناب‌هایی که مایل‌ها طول داشته با صدها قلاب و همچنین توری‌هایی که مسافتی بیش از یک مایل داشتند، در یک صید چندین تن ماهی جمع‌آوری می‌کردند که یک سوم آنها گونه‌های ناخواسته از جمله پستانداران بحری بودند که کشته شده و دور ریخته می‌شدند.^{۷۷} در کشتی‌های بزرگ، که در واقع کارخانه‌هایی در ابحار هستند، ماهی‌ها روی عرشه پاک و آماده می‌شوند. علی‌رغم تأثیرات ماهیگیری بیش از حد در تمام سیستم‌های اقیانوسی به روی کاهش جمعیت ماهی‌ها، صید جهانی ماهی در آب‌های شور، با استفاده از این فن‌آوری جدید سلب مالکیت، از بیست میلیون تن در سال ۱۹۵۰ به نود میلیون تن در سال ۲۰۰۰ افزایش یافت.^{۷۸} در حالی که هم اکنون ۳/۵ میلیون کشتی ماهیگیری وجود دارد، فقط ۱ درصد این کشتی‌ها ۶۰ درصد صید بحری را به عهده دارند، که این امر نقش مهم سرمایه‌انحصاری در این حوزه را برجسته می‌نماید.^{۷۹}

این گونه عملیات شدیداً در صید ماهی موثر اند و از آنجائی که می‌توانند با سرعتی بیش از تولید مثل، جمع‌آوری و برداشت نمایند باعث کاهش گسترده جمعیت ماهی‌ها می‌شوند. دامنه این عملیات تنها شرایط اقیانوسی را بدتر کرده است، زیرا با صید یک گونه، شرکت‌ها در فرآیندی موسوم به «ماهیگیری در شبکه‌های غذایی بحری» بسادگی برای صید گونه‌های بعدی اقدام می‌کنند.^{۸۰} در کنار تخریب زیست‌گاه به علت بحران سیستم زمین به مثابه یک کل، دانشمندان شیلات انهدام همه گونه‌های بحری را که هم اکنون در میانه قرن صید می‌شوند پیش‌بینی می‌نمایند.^{۸۱}

علی‌رغم این محدودیت‌های طبیعی، کشورهای امپریالیستی درگیر اقدامات تهاجمی «تصرف- اقیانوس» برای سلب مالکیت حتی‌الامکان بیشتر اقیانوس‌ها هستند. شمال جهانی از طریق مجموعه‌ای از تمهیدات مدیریتی و پیمان‌های تجاری، به تدریج اقیانوس‌ها را، برای دستیابی به ماهیگیری در سراسر جهان، از جمله آنهایی که در مناطق ویژه اقتصادی کشورهای جنوب هستند محاصره می‌کند. صیادان خرد به طور فزاینده‌ای از دسترسی به ماهیگیری سنتی منع شده، معاش خانواده و جوامع آنها تضعیف می‌شود.^{۸۲}

برای بسیاری از کشورهای جهان جنوبی، غذاهای بحری کالای صادراتی عمده‌ای به شمال محسوب می‌شوند، که مواد غذایی را برای مردم و حیوانات خانگی تهیه می‌کنند و همچنین کود ارزشمندی برای غنی‌سازی خاک‌های فرسوده است.^{۸۳} به عنوان نمونه، تایلند سومین صادر کننده بزرگ کالاهای بحری است که درآمد آن مبلغی بیش از حدود ۷ میلیارد دلار در سال است.^{۸۴} به منظور پائین نگه‌داشتن هزینه‌ها، به ویژه با توجه به هزینه‌های اضافی مربوط به کشتی‌ها، از جمله تجهیزات و سوخت مورد نیاز برای ردگیری مخازن ذخیره ماهی‌های تخلیه شده، برای بسیاری از

عملیات صید در تایلند از کار بردگی سود می‌برند، که تخمین زده می‌شود رقمی بین ۲۰۰۰۰۰ - ۱۴۵۰۰۰ نفر باشند.^{۸۵} این کارگران اسیر مجبور اند ساعت‌های طولانی کار کرده، خیلی کم بخوابند، حداقل تغذیه را داشته و با غل و زنجیر به کشتی بسته شوند. همانند کارگران چینی در جزایر گوانو در قرن نوزدهم، چنانچه خیلی آهسته کار کرده یا در هنگام فرآیند کار با ماهی دچار اشتباه شوند، مورد ضرب و شتم قرار می‌گیرند. هر از گاهی، به سایر بنگاه‌های عملیات ماهیگیری فروخته می‌شوند. بسیاری از این کارگران از مناطقی چون فیلیپین، کامبوج، لائوس و اندونزی در جست و جوی شغل مهاجرت کردند، اما در نهایت به کار بردگی قاچاق گماشته شدند.^{۸۶}

بعضی از ماهی‌هایی که در این کشتی‌ها صید می‌شوند برای تهیه خوراک مورد نیاز حوضچه‌های پرورش میگو- این صنعت پر رونق ارسال می‌گردند، که منجر به ناپاکی و آلودگی بحری گسترده می‌شوند. این شرایط باعث تضعیف صیادان خرد شده و شرایطی را ایجاد می‌کند که «میگو بهتر از آنها» می‌خورد.^{۸۷}

فتیشیسم (بت‌وارگی) کالائی مرتبط با غذاهای بحری نه تنها سلب مالکیت از ماهی و کار بردگی را برای به دام انداختن آنها مبهم می‌کند، بلکه باعث استثمار فوق‌العاده در کارخانجات فرآوری می‌شود. در تایلند، این کارخانه‌های شدیداً تیلوریزه شده از طریق اشتغال کودکان و زنانی با دستمزد کم که کار سر، روده، پوست، فیله، پوست کندن، تمیز کردن و مرتب کردن ماهی‌ها را انجام می‌دهند سود خود را بالا می‌برند. سازمان‌های بین‌المللی شرایط نامساعد کار، جراحات و فقدان تحصیل و مدرسه را که هزاران کودک به هنگام کار در این صنعت با آنها روبه‌رو می‌شوند، مستند کرده‌اند.^{۸۸}

بحران کنونی سیستم زمین از اقیانوس‌ها به آب شیرین و فراتر از آن گسترش می‌یابد. پویایی امپریالیسم و همه‌گشی در آنتروپوسن با تغییرات در چرخه هیدرولوژیک زمین همراه است، از جمله تغییرات بارندگی، خشک شدن و آلودگی منابع آب شیرین و ذوب شدن یخچال‌های طبیعی کوه‌ها با «برج‌های آب» ضروری آنها.^{۸۹} همان‌طور که جیمز هاتسن، اقلیم‌شناس بیان می‌دارد، تحت استمرار تجارت طبق معمول طی چند دهه آینده، «عرض‌های جغرافیائی کم و پائین در فصول گرم سال می‌توانند برای معیشت انسان آنقدر گرم و غیر قابل مهار بشوند که محرک توقف ناپذیری برای مهاجرت فراهم آورند. این آینده بالقوه برای مناطقی مانند هند، بنگله دیش، آسیای جنوب شرقی و نوارهای بزرگ افریقا در حال مشاهده است».^{۹۰} تحت این شرایط، بالا آمدن سطح ابحار، گرد و غباری شدن و به طور کلی تغییرات شدید هوا باعث می‌شود صدها میلیون نفر از مردم در عرض‌های جغرافیائی کم در گلوبال جنوبی، مجبور شوند از خانه‌های خود مهاجرت نمایند، چه به صورت مهاجرت داخلی در داخل کشورها و یا مهاجرت گسترده به خارج از کشور. در سال ۲۰۱۷، تعداد ۶۷/۵ میلیون نفر به اجبار از خانه‌های خود آواره شدند، تقریباً یک سوم این افراد به دلیل تغییرات شدید هوا جا به جا شدند. طبق مطالعه بانک جهانی، مهاجرت داخلی به تنهایی در سه منطقه امریکای لاتین، زیر صحرای افریقا و آسیای جنوب شرقی - که اندکی بیش از نیمی از جمعیت جنوب جهانی را تشکیل می‌دهند- تا سال ۲۰۵۰ به ۱۴۳ میلیون نفر می‌رسد.^{۹۱} در این میان، کشورهای ثروتمند، در حالی که غالباً توسط شرکتهای چند ملیتی، از مردم منطقه جنوب جهانی بهره‌کشی فوق‌العاده می‌نمایند، در حال ساختن دیوارهایی هستند و نظامی‌سازی مرزها را افزایش می‌دهند تا پناهندگان (از جمله پناجویان اقلیمی) را دور نگه دارند.

ما در دوره ای از جهانی‌سازی سرمایه‌داری بی‌پایان زندگی می‌کنیم که در آن مبارزه به خاطر کاهش آب شیرین به موازات جست و جوی منابع جدید سوخت‌های فسیلی صورت می‌گیرد، که به نوبه خود باعث افزایش انتشارات کربن و رای تغییرات اقلیمی گشته و در نتیجه موجب گرمایش سریع زمین و افزایش خشکسالی می‌شوند. در نوعی دیوانگی

تحریک شده توسط سیستم سرمایه‌داری که هیچ‌گونه محدودیتی نمی‌شناسد، یک رقابت جهانی نوید کننده برای کنترل آخرین منابع باقیمانده آب شیرین و سوخت‌های فسیلی به همراه سایر منابع کمیاب وجود دارد.^{۹۲}

جمع‌بندی: فراتر از سیستم غارت

سود حاصل از سلب مالکیت، مقوله‌ی کلیدی اقتصادی بود که مارکس در نقد خود از مفهوم آدم اسمیت پیرامون موجودی/ انباشت پیشین از آن استفاده کرد.^{۹۳} پرلمان می‌نویسد «الهیات اسمیت از انباشت پیشین» اظهار می‌دارد که «موقعیت فرماندهی سرمایه‌داران به دلیل پس اندازهای گذشته خود بوده است»- دیدگاهی که مارکس آن را تحقیر کرد.^{۹۴} از این رو به اصطلاح انباشت پیشین برای مارکس صرفاً یک ابزار ایدئولوژیک اقتصاد سیاسی کلاسیک، به معنای پنهان داشتن واقعیت «سلب مالکیت تولیدکنندگان بلافصل» بود.^{۹۵} از این منظر، ظهور سرمایه‌داری فقط به دلیل بیگانگی یا سلب مالکیت طبیعت و از خود بیگانگی یا سلب مالکیت توانایی‌های انسانی و زندگی مادی امکان پذیر بود. سلب مالکیت مشخصه‌ی همه‌ی تمدن‌های طبقاتی پیشین بود، اما نقش و سرشت به مراتب سیستماتیک و منظم‌تری به خود گرفت و تحت سیطره‌ی سرمایه‌داری دامنه‌ی بسیار وسیع‌تری را عهده‌دار شد، تا جایی که به بخشی از یک ثنویت (چون دایه یا هو) تبدیل شد، همراه با استثمار، کلاهداری سرمایه‌داری را به مثابه‌ی کل شکل داد. حرکت به سوی گسترش نمایی بی‌پایان و سرانجام حرکت به سمت سوسیالیسم، نفی نفی.

در جامعه‌ی بورژوازی سرمایه‌داری جدید، سلب مالکیت آن‌چنان که در روش‌های تولید فرعی وجود دارد، ذاتی سیستم نبود. در عوض، قرار بود پویایی درونی کاملاً نوینی از استثمار ایجاد نماید که منطق پیش‌برنده‌ی خود را داشت، و در انباشت سرمایه تبارز می‌یافت. استثمار به نوبه‌ی خود تقاضای حلقه‌های کماکان گسترده‌تر سلب مالکیت را آفرید و مرزهای سیستم را گسترش داد. از این رو دیالکتیک استثمار و سلب مالکیت که سرمایه‌داری را شکل دادند بیشتر ماریپیچی شیرین و فاسد بود که با منطق انباشت سرمایه پیوند داشت. سرمایه‌داری در اوایل دوره‌ی مدرن، به بی‌رحمانه‌ترین نظام‌های سلب مالکیت که جهان تاکنون به خود دیده است ختم شد: برده‌داری، زن ستیزی (فروش همسر، سوزاندن جادوگران، بهره‌مندی فوق‌العاده از زنان و کودکان)، تصرف اراضی، نسل‌کشی و نابودی زمین، به کل سیاره گسترش می‌یابد. مارکس با آگاهی کامل از این تناقضات، نوشت: «اگر پول بنا به گفته‌ی آوژیر»؛ با لکه‌ای خون مادرزادی به روی یک گونه‌اش به دنیا می‌آید، سرمایه با چکیدن خون و چرک از سر تا انگشتان پا، از هر منفذی متولد می‌شود».^{۹۶}

در محافل سیاسی اصلی (و همچنین برای برخی دیگر با گرایش بیشتر چپ) مرسوم است که با این دهشت‌های مرتبط با توسعه‌ی سرمایه‌داری در مقیاس جهانی، اگر اصلاً تصدیق نمایند، صرفاً همچون «درد زایمان» برخورد شود. غالباً، آنها به عنوان پدیده‌هایی از گذشته‌های دور تلقی می‌گردند که باید فراموش شوند، با داستانی پیروزمندانه از ظهور اجتناب‌ناپذیر سرمایه‌لایوشانی شده، یا با «قصه کودکستان» به اصطلاح انباشت بدوی پنهان گردند، به موجب آن سرمایه‌داران منفرد به دلیل تقوا و ریاضت خویش به ثروت رسیده و با بند و تسمه پوتین‌هایشان (خود اتکائی) خود را بالا کشیدند.^{۹۷}

با این حال، وحشت ناشی از سلب مالکیت تولیدکنندگان مستقیم (از جمله کارگران غیر مزدی) و زمین تنها یک «گناه اصلی» نیست، بلکه یک واقعیت ثابت سرمایه‌داری است که با آن سلطه‌ی خاکی خود و «تحمّل رنج در مرزهایش» را برقرار می‌کند.^{۹۸} در سرمایه‌داری متأخر و امپریالیسم متأخر در قرن بیستم و یکم، این سلب مالکیت از برخی جهات با تعمیق زنجیره‌های ارزش امپریالیستی فراتر از هر زمان دیگری در گذشته پیش می‌رود، که به موجب آن بخش اعظم

ارزش اضافی کل جهان از طریق یک فرآیند تصرف ارزش، برای تغذیه صندوق‌های شرکت‌های چند ملیتی و ثروتمندان در مرکز سیستم کنار گذاشته می‌شود.^{۹۹} این مسأله با نبردهای مکرر پیرامون اساس زن ستیزانه مالکیت خصوصی که شامل کنترل بدن زنان؛ احیای سرمایه‌داری نژادی؛ تخریب سیاره به عنوان مکانی برای سکونت انسان‌ها؛ و گسستن «زنجیره نسل بشر» می‌شود همراه است.^{۱۰۰}

تلاش‌های بسیاری برای پیشبرد تئوری و عمل در جناح چپ، به دنبال پیوند دادن تئوری مارکسی استثمار با دیگر ستم‌های متقاطع می‌باشد که جزء لاینفک واقعیت سرمایه‌داری تاریخی است. تجزیه و تحلیل ما نشان می‌دهد که ایجاد این پیوندها مستلزم درک اهمیت مفهوم سلب مالکیت در ماتریالیسم تاریخی کلاسیک و دیالکتیک سلب مالکیت و استثمار است. انگلس با بیان این که خانواده پدرسالار مینای همه توسعه طبقاتی و مؤسسات مالکیت خصوصی بود، مخالف نقد استثمار در مرکز تئوری سرمایه‌داری نبود، بلکه می‌دانست که تمامی گستره ظلم و ستم در طول تاریخ ریشه در انقیاد زنان دارد، که از طریق مالکیت خصوصی به آنچه که وی «سه شکل اساسی برده داری» برده‌ها، رعایا و برده‌های مزدی می‌خواند، ظهور کرده است. این تاریخ سلب مالکیت زمین، کار و زندگی مادی بود، که در آن نظام استثمار سرمایه‌داری می‌بایست توسعه یافته‌ترین و وحشیانه‌ترین شکل باشد. لحظات مختلف تاریخی سلب مالکیت که توضیح داده ایم – صنعتی شدن کشاورزی و شکاف متابولیکی جهانی، دوران کاسه گرد و غبار دهه ۱۹۳۰ و امپریالیسم آنتروپوسن – همه لحظات تاریخی ویژه‌ای می‌باشند که بازتاب دهنده «قلب وحشیانه» سیستم هستند.^{۱۰۲}

اپیکور در دوران باستان می‌نویسد: «عدالت طبیعت، وعده سودمندی متقابل است [یعنی] نه به یک دیگر آسیب برسانند و نه به آن آسیب برسانند».^{۱۰۳} سرمایه‌داری در جست و جوی ارزش انتزاعی، چنین رابطه متقابل و عادلانه‌ای را در هر سطحی از بین برده و تا آنجا پیش می‌رود که اساس هستی سیاره‌ای را تهدید می‌کند. فی‌الواقع، در فضای استثمار سرمایه‌داری مجموعه گسترده‌ای از نابرابریها، شامل اشکال مختلف سلب مالکیت یا غارت قرار گرفته است که شرایط مرزی و محدوده سیستم را تعیین می‌نمایند. اینجاست که ما در چندین مکان و منزل‌گاه پنهان نه تنها راز استثمار سرمایه‌داری بلکه سرمایه‌داری نژادی، سرمایه‌داری مغرض زن ستیز و نابودی خلاق طبیعت را نیز کشف می‌کنیم.^{۱۰۴} همه اینها این واقعیت را برجسته می‌کنند که به دور از شرایط استثمار و سلب مالکیت، درک کلیت روابط سرمایه‌داری، که باهم موجبات مجموعه ظلم و ستم‌هایی را فراهم می‌آورند که مشخصه نظام است غیر ممکن می‌باشد. به علاوه همین جاست که شروع به درک جنبه‌های مختلف در هم تنیده سلطه سرمایه‌داری می‌کنیم که در پاسخ یک عمل مشترک انقلابی را الزام آور می‌سازند. همان طور که هنری لفور اشاره کرد، با توجه به وسعت و مقیاس بحران زیست محیطی سیاره‌ای هم اکنون موضوع «انقلاب یا مرگ» است.^{۱۰۵}

«عدالت طبیعت» اپیکور، که مستلزم عمل متقابل واقعی است، علی‌رغم تظاهرش به چیزی برای چیزی *quid pro quo* یا مبادله برابر، که صرفاً افراط‌های نهفته در استثمار و سلب مالکیت را پنهان می‌دارد، در هیچ جای منطق سیستم سرمایه‌داری که مرزهای تاریخی خود را تعیین و تعریف می‌نماید یافت نمی‌شود. در قرن بیست و یکم، این دیالکتیک استثمار و سلب مالکیت بی‌پایان، در تلاش برای تشدید نرخ استثمار می‌باشد، در عین آن که به مرزهای زندگی به عنوان موانعی صرف (یا مرزهایی) برخورد می‌کند که باید توسط سرمایه مورد تعرض قرار گیرند، باعث نابودی خلاقانه زمین، یعنی اساس خود زندگی شده است. برای زنجیره‌ای از نسل‌های بشر، فقط یک پاسخ ممکن وجود دارد: سلب مالکیت از سلب مالکیت کنندگان و ایجاد همکاری مشترک انقلابی در عصری جدید از توسعه پایدار بشر – سوسیالیسم زیست محیطی.^{۱۰۶}

سامان

1. ↩ Karl Marx ,*Capital* ,vol. 1 (London: Penguin, 1976), 934.
2. ↩ Marx ,*Capital* ,vol. 1, 90.
3. ↩ This issue is perhaps best taken up in Kozo Uno ,*Principles of Political Economy: Theory of a Purely Capitalist Society*) Brighton: Harvester, 1980.(
4. ↩ The term *primitive* in Marx’s reference to “so-called primitive [primary] accumulation” was a mistranslation from German into English. Marx was referring to *original* or *primary* accumulation, as this was understood in British political economy in the eighteenth and nineteenth centuries. Through a process of translation into German and then translation from the German back into English, the term *original* ,*previous* ,or *primary* was rendered incorrectly into *primitive* .Moreover, Marx himself explicitly referred to “so-called primitive [primary] accumulation” of classical political economy—with the “so-called” here signaling his recognition that what was involved in reality was expropriation, and not accumulation (capital formation) at all—a crucial point of his whole analysis. These theoretical subtleties have been lost in most later analyses, though recognized by as important a Marxian economist as Maurice Dobb. See Maurice Dobb ,*Studies in the Development of Capitalism*) New York: International Publishers, 1947), 178.

Ironically, Marx has been frequently criticized in English language literature for use of the term *primitive* ,in this respect, and for denying that these relations existed throughout the history of capitalism—criticisms that are completely at odds with his own analysis, as opposed to bourgeois political economy. David Harvey’s “accumulation by dispossession” introduced in his book *The New Imperialism* ,was therefore intended to get around this criticism by providing a substitute for the notion of “primitive accumulation,” so as to avoid this common criticism that “primitive accumulation,” for Marx, related only to the early modern era in Europe in the Americas. But since Marx himself in his critique had indicated his objection to the notion of original or primary accumulation, and was concerned rather with the primary *expropriation* that made industrial capitalism possible—and since there is no difficulty in seeing this as related to expropriation more generally—far less confusion is generated, we believe, by utilizing Marx’s own historically concrete and

theoretically incisive terminology, focusing on expropriation. This is especially the case insofar as Harvey’s “accumulation by dispossession” (like the term *primitive accumulation* itself) confuses dispossession or expropriation with actual accumulation, while for Marx they were separate categories—so much so that capitalism’s confusion of primary expropriation with primary accumulation was for him the subject of his critique in this part of *Capital*. See David Harvey, *The New Imperialism* (Oxford: Oxford University Press, 2003), 137–82.

5. [↵](#) Adam Smith, *The Wealth of Nations* (New York: Modern Library, 1937), 260; Marx, *Capital*, vol. 1, 873–75; Michael Perelman, *The Invention of Capitalism: Classical Political Economy and the Secret of Primitive Accumulation* (Durham: Duke University Press, 2000), 26. On the fact that Marx’s “so-called primitive accumulation” was a continuous reality of capitalism for Marx, requiring that the preconditions of the system be constantly remade through renewed expropriation or separation of workers from the means of production, see Massimo De Angelis, “[Marx and Primitive Accumulation: The Continuous Character of Capital’s ‘Enclosures’](#)”, *The Commoner*. ^{٢٢-١} : (٢٠٠١) ^٢ The version used for this article was available on ResearchGate.
6. [↵](#) Marx, *Capital*, vol. 1, 874. Marx explicitly criticized such views as constituting “the abstinence theory.” See Marx, *Capital*, vol. 1, 298–99. The essence of “so-called primitive accumulation” for Marx was expropriation. It was, as Dobb says, not accumulation proper, but “an accumulation of capital claims” related to the “ownership of assets,” and thus a “transfer of ownership,” and did not involve capital formation or an increase in “the quantity of tangible instruments of production in existence.” See Dobb, *Studies in the Development of Capitalism*. ^{١٧٨} ,
7. [↵](#) Perelman, *The Invention of Capitalism*. ^{٢٦} ,
8. [↵](#) Max Weber, *General Economic History* (New York: Collier, 1961), 221–24; Joseph A. Schumpeter, *Imperialism and Social Classes* (New York: Augustus M. Kelley, 1951). On Marx’s argument that such expropriation of laborers and the land was an ongoing reality of capitalism, see Perelman, *The Invention of Capitalism*. ^{٢٢-٢٨} ,
9. [↵](#) Marx, *Capital*, vol. 1, 873, 934.
10. [↵](#) Marx, *Capital*, vol. 1, 914–15.
11. [↵](#) Marx, *Capital*, vol. 3 (London: Penguin, 1981), 571.

12. ↪ Karl Marx and Fredrick Engels ,*Collected Works* ,vol. 33 (New York: International Publishers, 1975), 11, 14.
13. ↪ Michael D. Yates ,*Can the Working Class Change the World?* (New York: Monthly Review Press, 2018), 55–56; John Bellamy Foster and Brett Clark“ .*The Expropriation of Nature* ”,*Monthly Review* ,^{٦٩} no. 10 (2018): 1–27.
14. ↪ On expropriation defined as appropriation without equivalent or without reciprocity, as conceived in the work of Marx and Karl Polanyi, see Foster and Clark, “The Expropriation of Nature,” 3–11. Marx often used the term *appropriation without exchange* ,by which he meant *appropriation without equivalent*) a term also employed by him), as all exchange was by definition equal, otherwise it was a form of robbery. Today, however, we sometimes refer to *unequal exchange* ,understanding this as a form of expropriation.
15. ↪ Marx had translated Adam Smith’s “previous” as *ursprünglich*) original), which was then translated back into English by Samuel Moore and Edward Aveling as “primitive,” forgetting that the German was simply a rendering of an English term. Perelman ,*The Invention of Capitalism* .^{٧٥} ,Marx wrote that “it may be called primitive accumulation] *ursprüngliche Akkumulation*], because it is the historical basis, instead of the historical result, of specifically capitalist production”—however, he later explained that such “so-called primitive accumulation” was in fact (primary) expropriation rather than accumulation proper. Marx ,*Capital* ,vol. 1, 775.
16. ↪ Marx ,*Capital* ,vol. 1, 871, 873, 939.
17. ↪ Commenting on Benjamin Franklin’s statement that “war is robbery, commerce is cheating,” Marx, insisted that this of course could not be taken literally to mean all was fraud and robbery; rather even under mercantilism the “intermediate steps” in commodity production had to be taken into account and a wider theory of *profit upon expropriation* had to be developed. Nevertheless, the distinction between mercantilism and the era of free competition based on exploitation within the context of equal exchange was vital to the understanding of capitalism’s industrial take-off. Marx ,*Capital* ,vol. 1, 267.
18. ↪ Ernest Mandel, introduction to *Capital* ,vol. 1, by Marx, 27–28.
19. ↪ Karl Marx ,*Capital* ,vol. 3 (London: Penguin, 1981), 949.

20. ↪ On accumulative versus nonaccumulative societies/processes and the relation of this to exchange value versus use value, see Henri Lefebvre ,*Critique of Everyday Life* ,one-volume ed. (London: Verso, 2014), 609–33; Henri Lefebvre ,*Toward Architecture of Enjoyment*) Minneapolis: University of Minnesota Press, 2014), 128–35.
21. ↪ Samir Amin ,[Eurocentrism](#)) New York: Monthly Review Press, 2010.(
22. ↪ Justus von Liebig ,*Letters on Modern Agriculture*) London: Walton and Maberly, 1859), 179, 254–55; Justus von Liebig ,*The Natural Laws of Husbandry*) New York: Appleton, 1863), 233.
23. ↪ Marx ,*Capital* ,vol. 1, 915.
24. ↪ Marx ,*Capital* ,vol. 1, 930.
25. ↪ Nancy Fraser, “Roepke Lecture in Economic Geography—From Exploitation to Expropriation: Historic Geographies of Racialized Capitalism”,*Economic Geography* ,٩٤ no. 1 (2018): 10; Michael C. Dawson, “Hidden in Plain Sight”,*Critical Historical Studies* ,٣ no. 1 (2016): 149; Sven Beckert ,*Empire of Cotton*) New York: Vintage, 2014), xviii, 37–39; Peter Linebaugh ,*Stop, Thief! The Commons, Enclosures, and Resistance*) Oakland: PM, 2014), 73; John Bellamy Foster and Brett Clark“ ,[The Robbery of Nature: Capitalism and the Metabolic Rift](#) ”,*Monthly Review* ,٧٠ no. 3 (July–August 2018): 1–20.
26. ↪ Glen Sean Coulthard ,*Red Skin White Masks*) Minneapolis: University of Minnesota Press, 2014), 14.
27. ↪ David Harvey ,*The Enigma of Capital*) Oxford: Oxford University Press, 2010), 228–32.
28. ↪ Marx ,*Capital* ,vol. 3, 358; Karl Marx ,*Grundrisse*) London: Penguin, 1973), 409–10; Karl Marx and Frederick Engels ,*Ireland and the Irish Question*) Moscow: Progress, 1971), 142.
29. ↪ Beckert ,*Empire of Cotton*.٣٩–٣٢ ,
30. ↪ Dawson, “Hidden in Plain Sight,” 149; Roxanne Dunbar-Ortiz ,*An Indigenous Peoples’ History of the United States*) Boston: Beacon, 2014); Marx ,*Capital* ,vol. 1, 914–36.
31. ↪ Karl Marx and Frederick Engels ,*On Colonialism*) Moscow: Foreign Languages, no date.(

32. ↪ M. L. Thompson, “The Second Agricultural Revolution, 1815–1880”, *Economic History Review*, 11 no. 1 (1968): 62–77. We have narrowed the time frame of the second agricultural revolution, which captures the specific transformations listed, especially those associated with soil chemistry.
33. ↪ Liebig, *Letters on Modern Agriculture*; ۱۷۹, Liebig, *The Natural Laws of Husbandry*. ۲۳۳,
34. ↪ Justus von Liebig“ , [۱۸۶۲Preface to Agricultural Chemistry](#) ”, *Monthly Review*, ۷۰ no. 3 (July–August 2018): 146–50.
35. ↪ Marx , *Capital* , vol. 1, 637–38.
36. ↪ Ian Angus“ , [Cesspools, Sewage, and Social Murder: Ecological Crisis and Metabolic Rift in Nineteenth-Century London](#) ”, *Monthly Review*, ۷۰ no. 3 (July–August 2018): 33–69; Brett Clark and Stefano B. Longo“ , [Land-Sea Ecological Rifts: A Metabolic Analysis of Nutrient Loading](#) ”, *Monthly Review*, ۷۰ no. 3 (July–August 2018): 106–121.
37. ↪ Brett Clark and John Bellamy Foster“ , [Ecological Imperialism and the Global Metabolic Rift](#) ”, *International Journal of Comparative Sociology*, ۱۰ no. 3–4 (2009): 311–34; Brett Clark, Daniel Auerbach, and Karen Xuan Zhang“ , [The Du Bois Nexus: Intersectionality, Political Economy, and Environmental Injustice in the Peruvian Guano Trade in the 1800s](#) ”, *Environmental Sociology*, ۴ no. 1 (2018): 54–66.
38. ↪ Charles Wingfield, *The China Coolie Traffic from Macao to Peru and Cuba* (London: British and Foreign Anti-Slavery Society, 1873), 3–5; Michael J. Gonzales, “Chinese Plantation Workers and Social Conflict in Peru in the Late Nineteenth Century”, *Journal of Latin American Studies*; ۴۲۴–۳۸۵ : (۱۹۵۵) ۲۱ Peter Blanchard, “The ‘Transitional Man’ in Nineteenth–Century Latin America”, *Bulletin of Latin American Research*, ۱۰ no. 2 (1996): 157–76; Stephen M. Gorman, “The State, Elite, and Export in Nineteenth Century Peru”, *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*, 11 no. 3 (1979): 395–418; Evelyn Hu-DeHart, “Coolies, Shopkeepers, Pioneers”, *Amerasia Journal*, ۱۰ no. 2 (1989): 91–116; Evelyn Hu-DeHart, “Huagong and Huashang”, *Amerasia Journal*, 11 no. 2 (2002): 64–90; Gregory T. Cushman, *Guano and the Opening of the Pacific World* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 55.
39. ↪ Alanson Nash, “Peruvian Guano”, *Plough, the Loom and the Anvil*, 1۰ no. 2 (1857): 73.

40. ↪ Karl Marx ,*The Poverty of Philosophy*) New York: International Publishers, 1963), 112.
41. ↪“ Chinese Coolie Trade ”,*Christian Review* ;(١٨٦٢) George W. Peck ,*Melbourne and the Chincha Islands*) New York: Charles Scribner, 1854), 207; Jimmy M. Skaggs ,*The Great Guano Rush*) New York: St. Martin’s, 1994.(
42. ↪ Wingfield ,*The China Coolie Traffic*.^٥ ,
43. ↪ Maxine Berg, “What Difference Did Women’s Work Make to the Industrial Revolution ”,*History Workshop* ;٢٩ :(١٩٩٣) ^{٢٥} Maxine Berg, “Women’s Work and the Industrial Revolution ”,*ReFresh* ;٣ :(١٩٩١) ^{١٢} Joyce Burnette, “Women Workers in the British Industrial Revolution ”,*Economic History Association* ,March 26, 2008, available at <http://eh.net>.
44. ↪ Marx ,*Capital* ,vol. 1, 364–66, 574–75, 595–99, 796–97.
45. ↪ Nancy Fraser, “Crisis of Care? On the Social-Reproductive Contradictions of Contemporary Capitalism,” in *Social Reproduction Theory* ,ed. Tithi Bhattacharya (London: Pluto, 2017); Martha Gimenez, “Capitalism and the Oppression of Women: Marx Revisited ”,*Science and Society* ,٦٩ no. 1 (2005): 11–32; John Bellamy Foster and Brett Clark“ ,[Women, Nature, and Capital in the Industrial Revolution](#) ”,*Monthly Review* ,٦٩ no. 8 (January 2018): 1–24.
46. ↪ Berg, “What Difference Did Women’s Work Make to the Industrial Revolution?”; Berg, “Women’s Work and the Industrial Revolution”.
47. ↪ John Bellamy Foster“ ,[Marx as a Food Theorist](#) ”,*Monthly Review* ,٦٨ no. 7 (December 2016): 12–14.
48. ↪ Marx ,*Capital* ,vol. 1, 750, 809–11; Marx and Engels ,*Collected Works* ,vol. 4, 370; Foster, “Marx as a Food Theorist”.
49. ↪ Marx ,*Capital* ,vol. 1, 860. See also Eamonn Slater, “Marx on Colonial Ireland ”,*History of Political Thought* ,٣٩ no. 4 (2018): 719–48; Eamonn Slater, “Marx on the Colonization of Irish Soil,” Maynooth University Social Science Institute Working Paper Series no. 3, January 2018.
50. ↪ Richard Van Alstyne ,*The Rising American Empire* ;١٩٦٠) repr., New York: W. W. Norton, 1974), 1–27, 69, 78; John Bellamy Foster ,[The Vulnerable Planet](#)) New York: Monthly Review Press, 1994), 46–49. On Engels and the Iroquois, see Frederick

- Engels ,*The Origin of the Family, Private Property, and the State*) Moscow: Progress, 1948), 88–93.
51. ↪ See Foster and Clark, “The Expropriation of Nature,” 15–16; Anthony F. C. Wallace ,*Death and Rebirth of the Seneca*) New York: Vintage, 1969), 114–15; Eugene D. Genovese ,*The Political Economy of Slavery*) New York: Vintage, 1967), 89; Daniel D. Richter Jr. and Daniel Markewitz ,*Understanding Soil Change*) Cambridge: Cambridge University Press, 2001), 43-48..
 52. ↪ Carolyn Merchant ,*Ecological Revolutions*) Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1989), 186–88, 196–97.
 53. ↪ Karl Marx, “J. W. Johnston. Notes on North America,” in *Marx/Engels Gesamtausgabe* ,by Karl Marx and Frederick Engels (Berlin: Walter De Gruyter, 2019), 311.
 54. ↪ Foster ,*The Vulnerable Planet*.٧٢-٧٠ ,
 55. ↪ See John Bellamy Foster and Hannah Holleman, “Max Weber and the Environment ”,*American Journal of Sociology* ,١١٧ no. 6 (2012): 1653–55.
 56. ↪ Donald Worster ,*Dust Bowl*) Oxford: Oxford University Press, 2004), 24.
 57. ↪ Hannah Holleman ,*Dust Bowls of Empire*) New Haven: Yale University Press, 2018), 113.
 58. ↪ Wright Mills, introduction to *The Theory of the Leisure Class* ,by Thorstein Veblen (New York: New American Library, 1953), vi.
 59. ↪ Thorstein Veblen ,*Absentee Ownership and Business Enterprise in Recent Times: The Case of America*) New York: Augustus M. Kelley, 1923), 168–71. Veblen here was referring to the famous Lauderdale Paradox. See John Bellamy Foster, Brett Clark, and Richard York ,*The Ecological Rift*) New York: Monthly Review Press, 2010), 53–72.
 60. ↪ Veblen ,*Absentee Ownership*.٩١-١٨٦ ,
 61. ↪ Veblen ,*Absentee Ownership*.١٦٩ ,
 62. ↪ Graham Vernon Jacks and Robert Orr Whyte ,*The Rape of the Earth: A World Survey of Soil Erosion*) London: Faber and Faber, 1939), 17. Jacks and Whyte, while recognizing the devastation wrought on indigenous populations, nonetheless argued somewhat along “white man’s burden” lines as to the necessary tasks for the future. See Holleman ,*Dust Bowls of Empire*.٥٢ ,

63. ↪ Jacks and Whyte ,*The Rape of the Earth*.^{٣٦} ,
64. ↪ Holleman ,*Dust Bowls of Empire*.^{١٦-١١٣} ,
65. ↪ Holleman ,*Dust Bowls of Empire*.^{١٦-١١٣} ,
66. ↪ Veblen ,*Absentee Ownership*.^{١٧١} ,
67. ↪ South Africa Drought Investigation Commission ,*Final Report of the Drought Investigation Commission*) Cape Town: Cape Times Limited, Government Printer, 1923), 5.
68. ↪ Edward Roux ,*Time Longer Than Rope*) Madison: University of Wisconsin Press, 1964); Edward Roux ,*The Veld and the Future: A Book on Soil Erosion for South Africans*) Cape Town: African Bookman, 1946), 59.
69. ↪ Robert Mitchum“ ,[Dust Bowl Would Devastate Today’s Crops, Study Finds](#)”,*UChicago News* ,December 19, 2016.
70. ↪ Holleman ,*Dust Bowls of Empire*.
71. ↪ Barry Commoner ,*The Closing Circle*) New York: Alfred P. Knopf, 1971), 298–99.
72. ↪ Alluding to Marx’s conception of metabolic rift, Commoner in *The Closing Circle* noted that Marx had pointed to capitalism’s “destructive effects on the cyclical ecological process that links man to the soil.” See Commoner ,*The Closing Circle* ,^{٢٨٠}
73. ↪ Anthropocene Working Group, “Results of Binding Vote by AWG,” May 21, 2019, available at <http://quaternary.stratigraphy.org> .See also Ian Angus ,*Facing the Anthropocene*) New York: Monthly Review Press, 2016), 44–45; Clive Hamilton and Jacques Grinevald, “Was the Anthropocene Anticipated ”,*Anthropocene Review* ,^٧ no. 1 (2015): 67; J. R. McNeill ,*The Great Acceleration*) Cambridge, MA: Harvard University Press, 2016); Jan Zalasiewicz, Colin N. Waters, Mark Williams, and Colin P. Summerhayes ,*The Anthropocene as a Geological Time Unit: A Guide to the Scientific Evidence and Current Debate*) Cambridge: Cambridge University Press, 2019.(
74. ↪ Marx and Engels ,*Collected Works* ,vol. 37, 732–33.
75. ↪ István Mészáros ,*Beyond Capital*) New York: Monthly Review Press, 2000), 41, 107.
76. ↪ Michael Parenti ,*Blackshirts and Reds*) San Francisco: City Lights, 1997), 154–55.

77. ↪ Callum Roberts, *The Ocean of Life* (New York: Penguin, 2012); Jennie M. Harrington, Ransom A. Myers, and Andrew A. Rosenberg, “Wasted Fishery Resources”, *Fish & Fisheries*, 7 no. 4 (2005): 350–61; Stefano B. Longo, Rebecca Clausen, and Brett Clark, *The Tragedy of the Commodity* (New Brunswick: Rutgers University Press, 2015); Stefano B. Longo, Rebecca Clausen, and Brett Clark, “[Capitalism and the Commodification of Salmon: From Wild Fish to a Genetically Modified Species](#)”, *Monthly Review*, 76 no. 7 (2014): 35–55.
78. ↪ UNFAO, *State of World Fisheries and Aquaculture 2012* (Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2012), available at <http://fao.org>.
79. ↪ Florian Doerr, “Blue Growth and Ocean Grabbing” (Colloquium Paper No. 18, International Institute of Social Studies, International Colloquium, February 4–5, 2016), 1–20.
80. ↪ Daniel Pauly, Villy Christensen, Johanne Dalsgaard, Rainer Froese, and Francisco Torres, “Fishing Down Marine Food Webs”, *Science*, 281 no. 5352 (1998): 860–63; Daniel Pauly, *Vanishing Fish* (Vancouver: Greystone Books, 2019).
81. ↪ Boris Worm et al., “Impacts of Biodiversity Loss on Ocean Ecosystem Services”, *Science*, 314 no. 5800 (2006): 787–90; Éva Plagányi, “Climate Change Impacts on Fisheries”, *Science*, 363 no. 6430 (2019): 930–31.
82. ↪ Doerr, “Blue Growth and Ocean Grabbing”; Transnational Institute Agrarian Justice Program, *The Global Ocean Grab: A Primer* (Amsterdam: Transnational Institute, 2014).
83. □ Brett Clark, Stefano B. Longo, Rebecca Clausen, and Daniel Auerbach, “From Sea Slaves to Slime Lines: Commodification and Unequal Ecological Exchange in Global Marine Fisheries,” in *Ecologically Unequal Exchange: Environmental Injustice in Comparative and Historical Perspective*, ed. R. Scott Frey, Paul K. Gellert, and Harry F. Dahms (London: Palgrave Macmillan, 2018), 195–220.
84. □ United Nations, *State of World Fisheries and Aquaculture, 2010* (Rome: Food and Agriculture Organization, 2014).
85. □ Dean Irvine, Saima Mohsin, and Kocha Olarn, “[Seafood from Slavery: Can Thailand Tackle the Crisis in its Fishing Industry?](#)”, *CNN*, May 17, 2015.
86. □ International Labour Organization, *Caught at Sea: Forced Labour and Trafficking in Fisheries* (Geneva: International Labour Organization, 2013); Ian Urbina, “[Tricked and Indebted on Land, Abused or Abandoned at Sea](#)”, *New York Times*, November 9,

- 2015; Ian Urbina“ ,[‘Sea Slaves’: The Human Misery that Feeds Pets and Livestock](#)”,*New York Times* ,July 27, 2015.
87. □ Wilma A. Dunaway and M. Cecilia Macabuac, “‘The Shrimp Eat Better Than We Do’: Philippine Subsistence Fishing Households Sacrificed for the Global Food Chain”,*Review* ,۳۰ no. 4 (2007): 313–37.
88. □“International Expert Meeting on Labour Exploitation in the Fishing Sector in the Atlantic Region,” International Labour Organization; M. F. Jeebhay, T. G. Robbins, and A. L. Lopata, “World at Work: Fish Processing Workers”,*Occupational and Environmental Medicine*.۷۴–۴۷۱ :(۲۰۰۴) ۶۱
89. □ John Bellamy Foster, Hannah Holleman, and Brett Clark“ ,[Imperialism in the Anthropocene](#)”,*Monthly Review* ,۷۱ no. 3 (July–August 2019): 81–85.
90. □ James Hansen“ ,[Saving Earth](#)”,June 27, 2019, available at <http://columbia.edu>.
91. □ John Podesta“ ,[The Climate Crisis, Migration, and Refugees](#)”,Brookings Institution, July 25, 2019; World Bank ,*Groundswell: Preparing for Internal Climate Migration*) Washington DC: World Bank, 2018.(
92. □ Foster, Holleman, and Clark, “Imperialism in the Anthropocene,” 70–88
93. □ Smith ,*The Wealth of Nations* ;۲۶۰ ,Marx ,*Capital* ,vol. 1, 873.
94. □ Perelman ,*The Invention of Capitalism*.۲۹ ,
95. □ Marx ,*Capital* ,vol. 1, 927.
96. □ Marx ,*Capital* ,vol. 1, 925–26.
97. □ Marx ,*Capital* ,vol. 1, 873–74.
98. □ Zoé Samudzi“ ,[Policing the Borders of Suffering](#)”,*Jewish Currents* ,June 21, 2019.
99. □ Intan Suwandi ,[Value Chains: The New Economic Imperialism](#)) New York: Monthly Review Press, 2019.(
100. □ Marx ,*Capital* ,vol. 3, 754.
101. □ Frederick Engels ,*Dialectics of Nature*) Moscow: Progress, 1934), 328–29; Engels ,*The Origin of the Family, Private Property, and the State* ,۱۶۰ ,۶۵ ,۵۸–۵۶ , ;۱۷۲Karl Marx and Frederick Engels ,*Collected Works* ,vol. 25 (New York: International Publishers, 1975), 314.
102. □ Curtis White ,*The Barbaric Heart*) Sausalito, CA: PoliPoint, 2009.(
103. □ Epicurus ,*The Epicurus Reader*) Indianapolis: Hackett, 199.۳۰ ,(۴
104. □ Marx ,*Capital* ,vol. 1, 279; Nancy Fraser, “Behind Marx’s Hidden Abode: For an Expanded Conception of Capitalism”,*New Left Review*.۷۲–۵۵ :(۲۱۴) ۸۶

105. □ Henri Lefebvre, “Leszek Kolakowski and Henri Lefebvre: Evolution or Revolution,” in *Reflexive Water: The Basic Concerns of Mankind*, ed. Fons Elders (London: Souvenir, 1974), 261.
106. □ Paul Burkett“ ,[Marx’s Vision of Sustainable Human Development](#)”,*Monthly Review* ,no. 5 (October 2005): 34–62; Harvey ,*The Enigma of Capital*.۲۲–۲۲۸ ,